

5. A vinculación de O Buriz co mosteiro de Monfero

5.1. Apuntes para a historia do mosteiro de Monfero

Foto da igrexa de Monfero. N.

A vida e historia da nosa parroquia está marcada pola súa vinculación co Mosteiro Cisterciense de Santa María de Monfero e, como dixemos, é unha parroquia con moitísima documentación por ser esta parroquia case 700 anos un priorado de dito mosteiro, o cal tivo a súa casa de rentas en varios lugares: na Graña para cobrara as rentas de O Buriz; e a Granxavella de Labrada para cobrar os foros daquela parroquia. Logo, polos anos 1706-1708 unificanse as dúas casas no pequeno mosteiro da Granxa dos Carrís, que se constitúe como Priorado onde vivían un monxe, dous ou tres legos e os criados que fosen precisos. Aínda hoxe se conservan algúns restos daquela casa dependente de Monfero: a capela, algunhas ruínas do convento e os muros da cerca, que era a finca que rodeaba o Priorado.

Velaquí, algúns datos, para coñecer a historia da nosa casa matriz. Os comezos do século XII, son momentos cargados de historia nun período tumultuoso, no que personalidades como a raíña Urraca, o seu fillo Afonso, máis adiante emperador Afonso VII, o arcebispo Diego Xelmírez, o conde Pedro Froilaz de Traba e a súa familia, e outros nobres galegos, marcan o futuro de Galicia.

A pesar dos disturbios e loitas, florecía a vida relixiosa nun país, no que ao longo dese século, erixíronse cantidade de igrexas e mosteiros, co selo do románico. E é neste século XII, e máis en concreto, no ano 1135, cando xorde en terras galegas, o mosteiro beneditino de Santa María de Monfero, que uns anos máis tarde, en 1147, converteríase en cisterciense. Dende o primeiro intre, como veremos, O Buriz aparece ligado a fundación de Monfero.

O Mosteiro de Santa María de Monfero está situado na provincia da Coruña, a uns 20 Km. de Pontedeume, nas sierras de Cela e Moncoso; e hoxe atópase todo o conxunto en ruínas, agás a súa igrexa, a pesar de haber sido un dos centros monásticos máis importantes da Orde Cisterciense en Galicia. Dise que tivo entre os seus muros a mellor biblioteca de Galicia.

No lugar onde hoxe está situado o mosteiro, existía anteriormente a ermida de San Marcos. Probablemente, polo ano 1114, foi construída ou reconstruída polos seus propietarios don Afonso Bermúdez e don Pedro Osorio. O motivo debeu ser o que se refuxiaron naquel lugar, os irmáns de don Afonso: don Osorio Bermúdez e don Froila Bermúdez, os cales apuñalaran ao mordomo da raíña dona Urraca, e por temor a esta, fuxiran a terras de Monfero. Estes feitos, segundo Gregorio de Argaiz, ocorreron no ano 1112. Os seus bens lles foran requisados e distribuíronse entre outros membros da familia, entre eles o seu irmán don Afonso. Este, como consecuencia da partición da herdanza, recibiu o couto de Monfero, e "non podendo asistir dela e andando en servicio do Rei", dispuxo reconstruíse (¿ou construíse?) a ermida situada no lugar chamado a "Era Vella", baixo a advocación de San Marcos Evangelista, con obxecto que desde alí, se bendicisen os froitos nas rogativas deste Santo.

O ano 1134, os cabaleiros don Afonso Bermúdez e don Pedro Osorio, que eran naturais da terra de Monfero e posuían grandes propiedades neses lugares, se atopaban residindo na cidade de Toledo, nos momentos en que o Emperador Afonso VII preparaba a súa campaña contra Al-Andalus e partía cun poderoso exército para terras andaluzas.

É probable, que o 3 de maio de 1134, estes dous cabaleiros, Don Afonso e Don Pedro, tío e sobriño, pensando en retirarse da vida militar, procedesen a comezar as obras para a construción do Mosteiro. Algunha crónica dinos que nesa data, Don Afonso VII, acompañado da súa irmá a infanta Dona Sancha, visitou o lugar de Monfero, procedendo á colocación da primeira pedra do Mosteiro, a cuxa cerimonia asistiron os nobres don Pedro Osorio e don Afonso Bermúdez, descendentes do antigo solar e casa dos Osorio, naturais, señores e propietarios daquelas terras e cotos de Monfero. Di esa mesma crónica, que estes mesmos cabaleiros, verdadeiros fundadores do Mosteiro, achados ao servizo do Rei formando parte da súa corte en Toledo, rogáronlle viñese, como así fixo, a colocar a primeira pedra.

O certo, é que a seguir destes feitos, Don Afonso VII, coa axuda da súa irmá Sancha, despachou comisionados ao Abade don Florencio do Mosteiro de santa Marina de Valverde para que lle enviase uns monxes. É en Agosto de 1134, cando se incorporan ao lugar de Monfero seis monxes da Orde de San Benito, enviados por Don Florencio, Abad de santa Marina de Valverde, no Bierzo, entre os cales, estaba o que foi o primeiro Abade do noso Mosteiro, Don Munio, que sabemos que faleceu en 1152, e o Prior, don Froila, por sobrenome "o ermitaño", os cales, segundo din os textos, viviron ao principio en chozas e usaron como igrexa a antiga ermida de San Marcos.

Outras fontes confirmannos a data de chegada dos monxes, pois din que o Abade don Florencio, tres anos despois do seu envío a Monfero, trasladouse a Santa María de Carracedo, e está documentado que en 1138 era Abade deste Mosteiro. Iso lévanos tamén ao ano 1134.

Din tamén os memoriais, que tres meses antes de que chegasen os monxes en agosto, comezaran as obras da primitiva igrexa. Iso coincide coa data do 3 de maio que dixemos anteriormente.

Sobre a edificación da igrexa sabemos que era de estilo románico, de tres naves, e a súa construción realizouse ao mesmo tempo que o edificio do mosteiro. Foi derruída entre os anos 1620 e 1622, parece ser que se atopaba en mal estado, comezando de seguida a construción da que hoxe coñecemos.

Apoiando a construción deste novo mosteiro, o Emperador Afonso VII, o 5 de decembro de 1135, emite dous Privilexios mediante os cales fai mercé do sitio en que se había fundado o Mosteiro, e demarca os termos da súa xurisdicción. Di que nese momento se estaba construíndo. O pergameo, que se conserva no Arquivo do Reino de Galicia, pon claramente a citada data e é confirmado por documentos posteriores.

Mediante documento de data 13 de maio de 1136, don Pedro Osorio e don Afonso Bermúdez, efectúan doazón ao Mosteiro de Monfero de diversas facendas e posesións e deciden profesar o hábito. Faino primeiro Don Afonso, e despois Don Pedro, e levárono durante trece anos. Máis adiante tomouno Don Juan Peláez, neto de Don Pedro Osorio. É de supoñer, que entón formaban a comunidade un mínimo de nove monxes.

Coñecemos tamén unha doazón, do 3 de decembro de 1135, de Gundisalvo Menéndez, da metade do beneficio de San Fiz, e outra do 1 de xullo de 1137, de Dona Lupa Pérez de Traba, dunha herdade en San Pedro de Buriz, que comeza a ligazón da poderosa familia dos Traba con Monfero. Comeza a andadura así do que ía ser o Imperial Mosteiro de Santa María de Monfero, cunha vida de 700 anos.

Un dos problemas que se presentan ao analizar as orixes do Mosteiro de Monfero é o definir cando se produciu a súa filiación á Orde cisterciense.

As táboas do Císter, poñen como data de incorporación oficial de Monfero o ano 1201. Pero tivo que ser bastantes anos antes. O feito de que no ano 1152, un monxe

pertencente á Orde cisterciense, en concreto de Oseira, se incorporase como Abad ao noso Mosteiro fainos supoñer que a filiación de Monfero ao Císter xa se producira.

Temos a sorte de que se conserve no Arquivo Histórico Nacional un Memorial ou Tombo, rexistrado como Códice 259 B, no cal, no capítulo XXVII, folio 23-r, di o seguinte sobre a filiación do Mosteiro de Monfero á Orde do Císter:

"Vendo don Nuño, primeiro Abbad d'este Mosteiro que florescia grandemente no insigne Mosteiro de Sobrado, tan veçino ao seu, a observancia e disciplina da santa Regra debaixo da reformaçión de Císter, que de cinco anos atrás había començado naquela relixiosa Cassa, deseos de imitala e seguir aquel sancto e nuevo Ynstituto, tratou cos seus monxes de que, deixando o hábito negro con que se estaban desde que viñeron de seu casa de profesión, Sancta Mariña de Valverde, recibiesen o branco cisterciense. Viñeron todos moi de vontade naquilo e non o dilatando máis, ynvíaron logo polo Abbad de Sobrado, don Pedro, discípulo do noso Pai san Bernardo, o cal acudindo con puntualidade e presentándose no capítulo d'este Mosteiro, lles deu a todos o ávito branco, e así o dito Abbad don Munio como os seus monxes e frades leigos, alí yn continente déronlle a obediencia, sujetándose a todas aquelas condicións e particularidades de superioridade que se allan expressadas na carta de charidad, co cal, desde aquel día, este Mosteiro de Monfero quedou por fillo de Sobrado".

E para corroborar o anterior, temos unha fonte allea ao Mosteiro de Monfero, que é un Memorial ou Tombo do Mosteiro de Sobrado, que se conserva en orixinal manuscrito sobre papel no ano 1633, no Instituto Pai Sarmiento de Santiago e do cal recollo o que menciona sobre o noso Mosteiro:

"E en 1147, vendo o Abade don Munio que florecía en Sobrado a formación do Císter, viño e pediu aquí o hábito e suxeitouse así e ao seu Mosteiro de Monfero a este de Sobrado, e o Capítulo deste Mosteiro recibiron o hábito branco e o Emperador véndoos xa cistercienses recibíunos no seu amparo e protección con especial Privilexio..." Foto do Mosteiro de Sobrado

Como resumo, e polo claramente exposto, temos que dicir, que o Mosteiro de Monfero afiliouse ao Císter a través do Mosteiro de Sobrado no ano de 1147, aproximadamente doce anos despois da súa fundación. A data de 1201, é a da súa inscrición oficial no Capítulo Xeral.

Por ser un mosteiro de tanto prestixio gozou do favor real. Así o primeiro privilexio real que coñecemos, de data 5 de Decembro de 1135, é o xa citado de Afonso VII, quen, xuntamente coa raíña Berenguela e os seus fillos Sancho e Fernando, acotou, a requirimento dos cabaleiros Afonso Bérnudez e Pedro Osorio, todo o territorio que debía comprender a fundación do Mosteiro de Monfero, detallando minuciosamente todos os seus límites. Ao mesmo tempo tomou baixo a súa protección e amparo aos monxes, lles eximiu do pagamento de certos tributos, deulles liberdade para abandonar as súas herdades cando así lles conviñese, deixando a metade do adquirido, prohibiu que ninguén puidese ter vasallos dentro do couto de Monfero sen consentimento do Abade, etc. O 1 de novembro de 1152 volveu o monarca a tomar baixo a súa protección a igrexa de Santa María, "quae est sita in Monte Fero, quae vulgo dicitur Monsferus".

O seu fillo Fernando II continuou favorecendo a Monfero. Polo seu diploma concedido en 1177 toma baixo a súa protección e amparo ao Mosteiro e ao seu abade Xoán, ás herdades do mesmo e aos seus homes, eximiéndolles de novo do pagamento de tributos, entre eles a peaxe en todo o reino, por terra e por mar. O 2 de decembro do citado ano outorgou igualmente privilexio de couto para as vilas de Buriz e Labrada, pertencentes a Monfero, ao tempo que sinalou os termos das mesmas.

Fernando III ao seu paso por Sobrado (28.1.1232), conferiu a Monfero a exención de xurisdicción real de todos os vasallos dos monxes, e asumiu a protección e

salvagarda dos bens do mosteiro. Ordenou ao mesmo tempo, por outro novo diploma, que non fosen prendidas as bestas de carga nin os haberes pertencentes aos vasallos, agás en presenza do señor da terra ou do meiriño do mosteiro, baixo pena de cen maravedís e da peza de roupa dobrada.

Afonso X ordenou en 1268 que os devanditos vasallos non pagasen “yantar” ao adiantado de Galicia.

Sancho IV, en 1291, sentenciou contra a xustiza de Pontedeume para que os vasallos do convento non concorresen a ela nas súas diverxencias, senón ao meiriño posto polos monxes.

Fernando IV ratificou o dereito dos abades a poñer meiriño e xustizas en súas cotos.

A extraordinaria amplitude do patrimonio económico adquirido polos monxes suscitou a cobiza dos señores poderosos, que cometeron con eles non poucos atropelos, véndose forzados a recorrer ao Rei en demanda de protección e amparo. Tamén os mesmos eclesiásticos non debían ver con bos ollos aquela preponderancia adquirida polos monxes, tanto no campo económico como o eclesial. Parece a única explicación dos continuos preitos que tiñan que soste contra os cabidos. É moi salientado o litixio sollado entre Monfero e o arcebispo de Santiago, na primeira metade do século XIII, por negarse os monxes a asistir aos sínodos diocesanos e a recibir tanto ao arcebispo como ao arcediano da terra de Nendos. Segundo López Ferreiro, a querela recrudeceuse ata o punto de chegar a cometerse atropelos contra os monxes, que non querían someterse nin ceder os seus dereitos, apoiados en concesións pontificias que lle foran outorgadas directamente ou por medio da Orde. Recorreuse incluso á Santa Sede, a cal nomeou entre os delegados ao Bispo de Tuy; estes delegados lograron avir ás partes a unha concordia, asinada en maio de 1235, en cuxa virtude se perdoaban mutuamente todos os agravios, ao tempo que os monxes se comprometían a recibir e a aloxar na casa tanto ao arcebispo como ao arcediano de Nendos, sempre que xirasen visitas polas igrexas da volta.

Monfero atravesou un período crítico, ao igual que a case totalidade dos mosteiros, en que se viu gobernado por abades comendatarios que levaron a casa ao afundimento case total na orde espiritual e material. Os impostos aos colonos deberon ser moi gravosos, posto que estes, nunha ocasión, en 1492, atravesaron cunha saeta ao abade Jácome Calvo, cando viña de Betanzos. No mesmo sitio, colocouse logo unha cruz que se chamou a cruz do Abade. Máis tarde, en 1511, outros dous asasinatos, ocorreron ás mesmas portas do mosteiro, os de frei Benito Gavilanes e un dos monxes.

A esta situación de decadencia veu a poñer fin a Congregación de Castela, á cal se incorporou o Mosteiro en 1506, en tempo do reformista frei Pacífico Liaño. Desde esta época comezou unha nova etapa de florecemento en todos os ordes: aumentou considerablemente o número de monxes e moitos deles chegaron a ocupar os postos moi importantes na Orde.

As melloras de todo tipo, en especial as económicas, posibilitaron o inicio dunha longa etapa de renovacións constructivas que, neste caso concreto, non só afectaron ás estadias comunitarias propiamente, senón tamén á mesma igrexa abacial, substituída no século XVII, a partir do ano 1623, pola espléndida fábrica actual. A derruba da antiga igrexa foi ordenada polo abade Tomás de las Peñas, e púxose como desculpa que a antiga, de estilo románico, se achaba en estado ruinoso.

A igrexa de Monfero presenta hoxe planta de cruz latina cunha soa nave no brazo lonxitudinal; outra de cruceiro, perfectamente acusado, e encabezamento cunha gran capela maior, rectangular, enmarcada por outras dúas, unha por cada lado, tamén rectangulares, de escasa profundidade.

Entre os acontecementos máis sobresaíntes na historia de Monfero, está a vinculación multiseccular á nosa Señora de Cela, cuxa devoción segue chea de vigor no momento presente, pois a súa romaría, o 2 de Xullo, é unha das máis concorridas da comarca. Sobre as orixes desta imaxe se sabe que no século XVI apareceu recibindo culto nunha ermida da comarca do mosteiro, tan ruínosa e desvencellada, que optaron por trasladala á igrexa abacial o 1 de Xullo de 1564.

Case á hora da despedida, inxusta e dorosa, no ano 1805 un raio destruíu o cimborio da igrexa de Monfero, arruinando a media laranxa, e ocasionou non poucos desperfectos no resto do templo. A reconstrucción, comezada en 1807, suspendeuse por mor da revolución francesa, que afectou de rebote ao mosteiro. Neses momentos a comunidade chegou a un estado económico moi precario por non poder os colonos contribuír coas súas rendas. A pesar de iso, os monxes de Monfero deron exemplo de patriotismo cando se obrigaron a contentarse con media ración e ofreceron aos habitantes betanceiros un donativo, á parte dos impostos, consistente en 33.000 reais en metálico, 100 fanegas de centeo e 50 cabezas de gando. A reconstrucción do cimborio puido finalizarse en 1817.

Se segundo parece, os monxes non tiveron que dispersarse cando a invasión napoleónica, non aconteceu o mesmo durante o período constitucional. O 12 de decembro de 1820 víronse obrigados a abandonar a casa, aínda que a maioría permaneceu nas inmediacións do mosteiro; así puideron vixiar e salvar, de momento, todo canto no seu interior había, ata que chegou unha orde terminante de afastamento. Ao regresar os monxes en 1823, o mosteiro achábase completamente desmantelado e inhóspito e tiveron que se afrontar de novo á súa reconstrucción, ben alleos a que moi pronto, en 1835, chegaría a dispersión definitiva imposta polas leis desamortizadoras. En van intentouse unha reorganización da vida monástica en 1882, debido ao interese de Rodrigo Pardo González, pois ao pouco tempo de reunir un grupo de monxes, tiveron que dispersarse de novo por diversas causas. É fama que o escritorio de Monfero, lugar de estudo dos monxes, era dos máis perfeccionados, xa desde os seus primeiros tempos, o que supón nos seus monxes unha cultura excepcional. A tonco con iso, estaba a biblioteca e arquivo, e como dato interesante podemos engadir que un dos seus monxes percorreu os mosteiros principais de Europa para recoller dos seus arquivos libros e noticias con que enriquecer o da súa propia casa.

Por último, dicir que o mosteiro foi rexido desde a súa fundación (Munio, 1135-1152) ata a súa desaparición (Antonio Iglesias, 1832-35), por 159 abades.

5.2. A relación entre O Buriz e Monfero na documentación histórica

O mellor coñecedor da documentación de Monfero é D. Xosé Lois López Sangil, Presidente da Asociación de Historiadores de Galicia, residente na Coruña, a el debo poder usar todo este material.

As Fontes documentais para o estudo de Monfero son hoxe moito máis accesibles que fai uns anos. As principais son as seguintes:

A primeira é un memorial, escrito por frei Bernardo de Cardillo de Villalpando en 1618, e completado por Frei Bernardo de Armuño en 1668, que na súa anteportada, en letras grandes e vermellas, ten o título, traducido ao galego, de "Tombo, doazón e fundación deste Imperial Mosteiro de Monfero e sus cotos e xurisdicións coas grandezas do devandito Mosteiro". Está formado por 42 folios de pergameo de 30,5 X 25,5 cm., encadernados. Está no Arquivo Histórico Nacional, na súa sección de Códices coa antiga sinatura 303 e actual 259 B.

A segunda fonte é un manuscrito titulado "Fundación do Mosteiro de Monfero". Atópase no Arquivo do Reino de Galicia, no fondo Vaamonde Lores do ARG, coa sigla VL.

A terceira fonte importante é o libro seguinte: "Tombo deste Mosteiro e das súas feligresías de san Fiz e santa Xuliana, Xestoso, Labrada e Buriz, ademais do condado de Vilalba", escrito no século XVIII, encadernado en pergameo e figurando no lombo o N° 50, numeración correspondente á antiga do arquivo do Mosteiro. As súas medidas aproximadas son 30 X 21 cm. O folio 1 trae o título do libro, ao que segue, ata o folio 3 inclusive e escrito por ambos lados, o memorial titulado "Privilexios Reais". ARG sinatura C 256.

A cuarta fonte é un tomo ou códice do ano 1561, escrito por dous ou máis monxes de Monfero. Atópase no Arquivo Histórico Municipal da Coruña, sen sinatura no fondo Martínez Salazar. Tombo vello de 1561.

A quinta fonte é o índice de documentos en pergameo, clasificados por Granxas, que se conservaba no arquivo do Mosteiro o ano 1833, e que hoxe se conserva no Arquivo Municipal da Coruña, no fondo Martínez Salazar. A clasificación dos documentos é por Granxas, e en cada unha delas ordénaos de acordo cun groso número que podemos ver na parte posterior do pergameo, e non cronoloxicamente. O índice foi escrito persoalmente polo último Abade del Mosteiro, Frei Ambrosio Iglesias ao que tocou a triste misión de abandonar definitivamente o Mosteiro en agosto de 1835 con motivo das leis de exclaustación. Índice do arquivo de 1833.

a. Padroado

O dereito de Padroado deriva do dereito de propiedade que tiñan os fundadores de igrexas particulares dos primeiros séculos do cristianismo. A partir da segunda metade do século XII o papa Alexandre III transforma habilmente o dereito de propiedade en dereito de padroado quedando este reducido a privilexios de orde temporal en recoñecemento e gratitude por parte da igrexa. Do dominio temporal que exercían os particulares sobre as igrexas por eles fundadas, nomeando os clérigos e dispoñendo dos beneficios que producían, pasan a ostentar o "*ius patronatus*", dereito de protección sobre os bens e dereitos da igrexa co privilexio de presentación de clérigos que o bispo nomearía se os consideraba idóneos engadindo outros privilexios como concesión de postos honoríficos nas igrexas, reserva de sepulturas etc.

O código de Dereito canónico (canon 1448) define o Padroado así: "*Suma de privilexios, con certas cargas, que por concesión da Igrexa -sempre agradecida aos seus benfeitores- competen aos fundadores católicos dunha igrexa, capela ou beneficio, ou tamén aos seus sucesores*". No mesmo canon prohíbese establecelos no sucesivo e para os que subsisten díctanse normas: presentar clérigos para a igrexa ou beneficio vacante; obter por equidade alimentos das rendas da igrexa ou beneficio se o patrón queda reducido á indixencia; e gozar de determinadas deferencias de tipo honorífico, postos reservados na igrexa, nas procesións etc.

Non hai constancia de que a igrexa de Trobo fose fundación dun particular nin tampouco hai documentos que acrediten que fose creada polo mesmo pobo. Sobre a orixe e os primeiros tempos desta igrexa ata agora non hai ningún dato. aparecen familias que ostentan dereitos de presentación a partir do século XVI como veremos máis adiante.

b. Os foros

O foro é un sistema de arrendamento en que o señor dono da terra conserva para si o dominio directo sobre ela e cede ao campesiño o dominio útil baixo unha renda anual fixa, xeralmente en especie, e outras cargas e condicións como recoñecemento do señorío temporal como: caza, mel, manteiga, capóns etc., ou determinados traballos e servicios ao arbitrio do señor, como xantares aos que recollían as rendas, xornadas de traballo etc; condicións que se engadían ao contrato e que o campesiño tiña que ofrecer coma vasalaxe a tal señor. Os foros eran perpetuos ou temporais. Os foros perpetuos favorecían ao campesiño porque lle daban a seguridade de ter terras onde traballar e, aínda que a renda era fixa houbera ou non boa colleita ou condicións desfavorables, sempre habería a esperanza de poder resarcirse; mentres que os foros temporais favorecían ao señor do dominio directo que podía cambiar as condicións e actualizar as rendas rematado o prazo de concesión que podía ser polo período de tres voces (= tres xeracións), tres reis, tres papas etc., ao que adoitaba engadirse uns anos máis; por exemplo: por tres voces e vintenove anos máis, onde remataba o aforamento.

Coñecemos unha doazón, do 3 de decembro de 1135, de Gundisalvo Menéndez, da metade do beneficio de San Fiz, e outra do 1 de xullo de 1137, de dona Lupa Pérez de Traba, dunha herdade en San Pedro de Buriz, co que comeza a ligazón da poderosa familia dos Traba con Monfero. E dicir, a nosa parroquia aparece vinculada documentalmente coa nova fundación nos primeiros intres da vida monástica en Monfero. Estas relacións non sempre serán pacíficas e de entendemento entre os monxes e os veciños. Ano 1135. Don Bermudo Pérez de Traba doou ao mosteiro a metade do beneficio de San Pedro de Buriz e unha parte da outra metade a súa esposa, e o demais, a condesa dona Loba.

13 de maio do 1136. Don Alonso Bermúdez e don Pedro Osorio, xuntamente coas súas persoas e a dun neto do último, chamado Xoán Peláez, fan doazón a Deus, a Santa María e ao Mosteiro de Monfero das porcións e quiñones que posúen en San Mamerto de Cerquido (Cerqueiros), igrexa de San Isidro de Pruzos, San Paio de Eigón, Rioseco, San Vicente de Maia, San Pedro de Buriz e San Xulián de Cebreiro.

1 de xullo de 1137. Doazón de dona Lupa Pérez de Traba dunha herdade no lugar da igrexa de San Pedro de Ovoriz (Buriz). 1 de agosto de 1144. O conde don Gonzalo, coa súa muller dona Elvira Rodríguez, e dona Teresa, irmá da dita condesa, doaron a este mosteiro toda a facenda que tiñan en Buriz, segundo se demarca na escritura.

1 de xullo de 1147. O conde Fernando Pérez de Traba e os seus irmáns Bermudo Pérez e Lupa Pérez, a súa seu hermanastra Toda Pérez, doan ao mosteiro de Monfero a igrexa de San Pedro de Buriz, demarcándoa polos seus termos. Igualmente a de San Vicente de Amaya (Malía), a metade de Santa Xuliana de Cevreiro (do Cebreiro).

1 de xullo de 1157. Doazón de Bermudo Pérez de Traba, a súa muller Urraca Enríquez e os seus fillos ao mosteiro de Monfero da metade da igrexa de San Pedro del Buriz, con todos os seus dereitos, e cuxos lindeiros sinálanse con todas as súas pertenzas.

1 de xullo de 1157. Doazón do conde don Gonzalo Fernández ao mosteiro de Monfero da metade que ten da igrexa de San Pedro de Buriz coas súas herdades. Este conde é o fillo de don Fernando Pérez de Traba. Este documento ten a rareza de que, aínda que foi outorgado en tempos de Afonso VII, está subscripto á pata polo rei don Fernando, o cal aínda agrega que acota os termos dos que don Gonzalo doou.

1 de xullo de 1157. Doazón do conde Gundisalvo Fernandit (Gonzalo Fernández), na que dá ao mosteiro de Monfero a parte que lle corresponde na igrexa de San Pedro de Ovorit (Buriz).

1 de xullo de 1157. A condesa dona Loba e os seus fillos doaron a este mosteiro as herdades que tiñan en Buriz.

15 de marzo de 1159. O conde don Fernando González de Traba doou a este mosteiro o lugar de Bustelo, e o rei don Fernando concedeu a xurisdición e fíxolle couto.

31 de decembro de 1164. O conde don Gonzalo Fernández, fillo de don Fernando Pérez de Traba, doou a este mosteiro os lugares de Estremil e Gatelle.

15 de marzo de 1167. O conde don Fernando González doou a este mosteiro o lugar de Bustelo, en Buriz. O rei don Fernando faino couto deste mosteiro.

Ano 1171. Relación das propiedades sitas en Corvite, perto de Buriz, e en san Cristobo, que foron doadas ao mosteiro polos descendentes de Vermudo Nazaiz, sendo abade do mosteiro de Monfero don Xoán Muñiz.

Ano 1172. Martino Suárez doou a este mosteiro o lugar de Gia.

1 de marzo de 1176. Don Obequo Gutiérrez dona ao mosteiro parte do lugar de Corbite, San Cibrao e San Cristobo.

1 de marzo de 1176. Don Fernando Gutiérrez, chamado Saguero, doou a este mosteiro o lugar de Corbite, o de San Cibrao e o de San Cristovo.

O rei Fernando II foi un gran favorecedor de Monfero. Por un diploma seu, concedido en 1177, toma baixo a súa protección e amparo ao Mosteiro e ao seu abade Xoán, ás herdades do mesmo e aos seus homes, eximíndoos de novo do pagamento de tributos, entre eles a peaxe en todo o reino, por terra e por mar. O 2 de Decembro do citado ano outorgou igualmente privilexio de couto para as vilas de Buriz e Labrada, pertencentes a Monfero, ao tempo que sinalou os termos das mesmas.

Con data 2 de decembro de 1177, en Jema, foron emitidos tres documentos a favor do Mosteiro de Monfero, desde a chancelería de Fernando II, cando este regresaba da súa victoria en Xerez.

Do primeiro, no que acota os termos das Granxas de Buriz e Labrada, existen dúas transcricións: a primeira figura nun documento sobre papel selado do ano 1800, no que o Mosteiro presenta os seus títulos de propiedade das feligresías de Buriz, Labrada, Xestoso, santa Xuliana e san Félix de Monfero. Entre eles, está o Privilexio de Fernando II, do 2 de decembro de 1177, que a seguir transcribimos:

Y por otro Privilegio del Rey don Fernando, dado en Gema a dos de diciembre de 1177, constó que junto con su hilo el Rey Afonso, siguiendo los vestigios del Emperador Afonso, su padre, había procurado exaltar por amor de Dios, así con dones como con dignidades el Monasterio de Santa María de Monfero en Eremo, y habían concedido, loado y confirmado todo lo que otros dieron, y diesen, por lo cual reconocían la gracia de Santa María Virgen y de todos los Santos en la tierra, y por emérito de la doazón deseaban hacerle para el cielo, por lo cual recibieron las Granjas de Buriz y Labrada en su guarda y defensa, y hicieron coto en ellas y del coto hicieron Carta de Seguridad y libertad a Dios omnipotente, y a la bien aventurada Virgen María, y al Monasterio de Monfero, y a el Abad Xoán que había sido monje de Osaria (Oseira) y entonces lo era del mismo lugar y a todos los monjes que servían a Dios en el mismo lugar, y así presentes como futuros, que había de valer perpetuamente, poniendo también a las referidas Granjas, y estableciéndolas el Coto llamado por los término y lugares antiguos, desde el Puerto que estaba entre el Puerto Gallineiro y Villar de Boade, y desde allí como se iba desde el mismo Puerto en derechura a la Fuente de los Sagrados, y desde ésta como se extendía al Puerto de Lea por la misma agua en derechura al Puerto que llamaban Largo, y de allí como se salía del mismo Puerto y se iba al que llamaban de los Carris, y desde éste como se salía de él y se iba a la piedra que llamaban de Basquas, y desde ésta como se iba a la Arca, que llamaban

de Villar Silbes/tre, y desde ésta como se subía a la Cumbre del Monte que se llamaba Piedra Sola, y corría en derechura a Mamoá de Corbiti, de allí al Monte de Curatelu, como se extendía en derechura al propio monte de la Arca, que llamaban de Tascais, y de allí según se extendía en derechura al Puerto que se llamaba de don Pedro, y como se salía de él en derechura a Mamoan, que se llamaba de Afonso, y por la misma Mamoá al lugar que llamaban Nido de Cornelia, y de allí como se extendía en derechura a la Piedra de Xobe, y desde ésta como se extendía en derechura al coto de Lestido. Cuya liberación y doazón perpetuamente hizo el enunciado señor Rey, por sufragio de su alma y las de sus parientes, y mandó que en adelante nadie se atreviese, ni persona eclesiástica, secular, juez real ni merino, a querer molestar dicho Monasterio sobre la referida liberación ni tomar cosa de ella, ni tener potestad, ni pedirla, sino que todo lo que perteneciere o pudiere pertenecer a la voz del Rey, así en las heredades, como en los foros reales, fuere del referido Monasterio y Abad mencionado y de sus sucesores, y de los monjes del convento que había y hubiese habitantes en él en todo tiempo libres y exenta de toda inquietud, pero que si algunos de los suyos u otros, presumieren ir contra éste hecho espontáneo, o quisieren intentarlo, incurriesen, además de la ira de Dios, en la real indignación, y fuesen condenados en el infierno, y que de parte de sus majestades, fuese condenada hasta la séptima generación, sino satisfaciere plenamente al referido Monasterio y a los religiosos habitantes allí en todo tiempo, y por la osadía temeraria impusieron varias conminaciones.

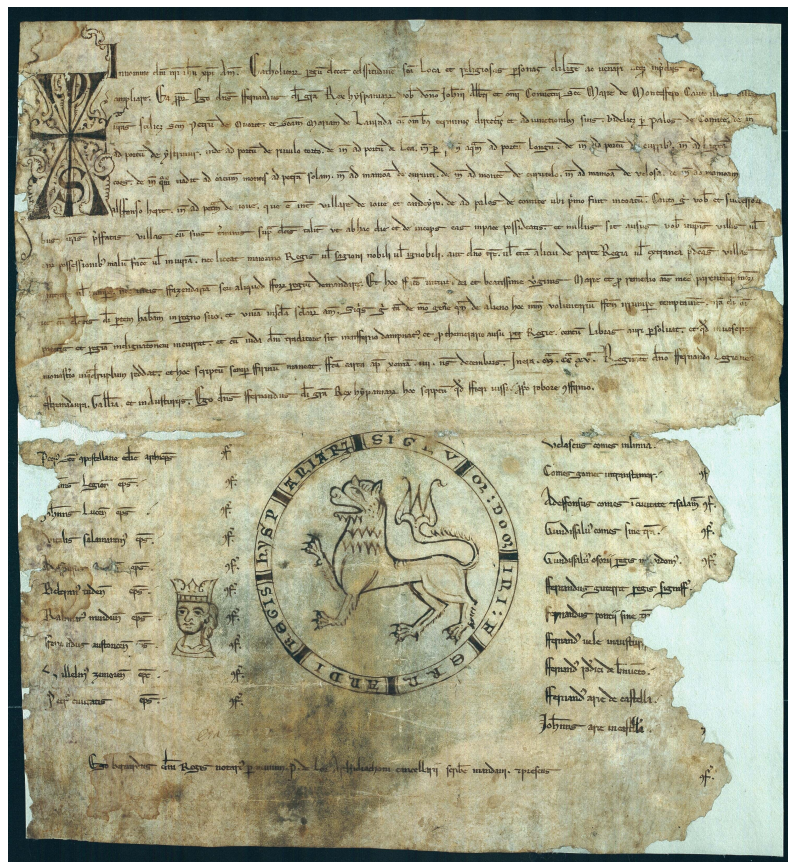
Outro documento que nos fala da relación entre o O Buriz e Monfero é unha doazón, feita aos 22 anos da fundación do Mosteiro de Monfero, por Bermudo Pérez, Conde de Traba e a súa Muller Dª Urraca, irmá de Afonso Enríquez, primeiro rei de Portugal, na que dona ao Mosteiro de Monfero a metade da Igrexa de San Pedro de Buriz.

Esta posesión fora propiedade de Osorio Bermúdez e pertencera ao Mosteiro de Sobrado no Condado de Présaras que fora, a súa vez, dono das terras de Buriz. Os condes de Traba son descendentes da familia de san Rosendo e entre eles atopase o conde Osorio Bermúdez. Esta familia está vencellada a fundación de Sobrado e de Monfero O cal quere dicir que antes desta data xa existía a parroquia de Buriz coa dedicación a san Pedro.

O documento está datado o 1 de xullo de 1157, o texto é como segue: (Crismón) *“In nomine sanctae et individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti et beatissima et gloriosa semper virginis marie et beati petri apostoli et beatorum apostolorum, martirum, confessorum atque virginum et omnium sanctorum in cuius nomine fundata est ecclesiae sancte marie de montis feri. Un ego veremundus prolis petriz et uxor mea urracha enriquez et filiis et filiabus nostris (...) donamus ad monasterium sancte marie montis feri medietatem de ecclesia sancti petri de ouorit cum omnia súa directura (...) per terminos et locis antiquis quos predecesores antiqui nostri composuerunt; scilicet: per rívolo torto, deinde per mámoa de uce et inde per mámoa de coruiti, et deinde per castro podamio, et inde per porto de carros, et quomodo et quomodo se iuncta aquam quod venit de lea in rivulo sub portum lamosum, et quomodo vadit at ipsum portum de lea, et inde per monten de Carualosa, et deinde per ipso castelo et per pena de gralias quomodo uadit ad ipsum portum de riulo torto. Damus et offerimus ad ipsum monasterium iam nominatum, medietate de ipsa ecclesia supra scripta, per ipsos terminos iam nominatos, quantum ad ipsam ecclesiam pertinet. Damus eam pro remedium animarum nostrarum et parentum nostrorum, et habemus habemus eam de osorio veremudit, qui dedit eam mihi pro meo habere qui debebat mihi pro qui persit*

mihi in genrozo et proinde dedit mihi ipsa ecclesia superius nominata; et ego dono eam ad monasterium Sanctae marie montis feri in presentia abbatis iohannis et conventu ipsius monasterii ut. Participes efficiam in omni bono que ibi factum fueri in omne tempore, tan ego quam parentum meorum uel progenie mee, et ut. Habeant illi qui tibi degentes degentes fuerint uitu et uetitu, qu uita sancta perseuerauerint, et hanc donationem dono libenter ut. Semper sit firmiter in iure ipsius monasterii euo perhenit et secula cuncta. (...) Abbate iohanne de trasparrega confirmat (...) Abbas iohannis cum omn conventu confirmat. Ego Fernadus Rex. Mitto cautum súper has hereditates. Petrus qui notuit”.

O seguinte documento é de vinculación Buriz-Monfero e do 2 de xullo de 1177. é un Privilexio rodado polo que o rei Fernando II de León acota ao mosteiro de Monfero as vilas de Oborit (Buriz) e Labrada.

“Facta carta apud Xeniam III nonnis decembris. In era M^a CC^a XV^a.”
[Crismón] In nomine domini Ihesu Christi, amen. Catholicorum regum decet celsitudinem sancta loca et religiosas personas diligere ac venerari atque in praediis [roto] /^{2a} ampliare. Ea propter ego dominus Fernandus Deo gratia Rex Hispaniarum vobis domno Johanni abbati et omni conventui Sancte Marie de Montefferro cauto [roto] /^{3a} vestras, scilicet Sanctum Petrum de Ovorit et Sanctam Mariam de Lavrada cum omnibus terminis, directuris et adiunctionibus suis, videlicet per Palos de Comite, inde /^{4a} ad Portum de Ystrimir, inde ad Portum de Rivulo Torto, deinde per [borrado] aquam ad Portum Longum, deinde ad Portum de Curribus, inde ad Ligram [roto] /^{5a} coes, deinde cum vadit ad cautum montis ad petram solam, inde ad mamoam de

Curviti, deinde ad montem de Ciritelo, inde ad mamoom de Velosa, deinde ad mamoom [roto] /^{6a} Alffonso herit, inde ad Petram de Iove, que est in Villare de Iove et Candeyro, deinde ad Palos de Comite ubi primo fuit. Cauto igitur vobis et successoribus vestris prefatas villas cum suis terminis supra dictis, taliter ut ab hac die et deinceps eas in pace possideatis et nullus sit ausus vobis in predictis villis vel /^{8a} earum possessionibus malum facere vel iniuriare nec liceat maiorino regis vel sagioni nobili vel ignobili aut domino regi vel etiam alicui de parte regia vel extranea predictas villas /^{9a} intrare vel rumpere nec in eis fazendariam seu aliquod forum regium demandare. Et hoc facto intuitu Dei et beatissime Virginis Marie et pro remedio anime mee parentumque meorum, /^{10a} ut cum dictis Dei partem habeam in regno suo et vivam in sancta sanctorum amen. Si quis igitur tam de meo genere quam de alieno hoc meum voluntarium factum temptaverit iram Dei omni- /^{11a} potentis et regiam indignationem incurrat et cum Iuda Domini traditore sit in inferno dampnatus et pro temerario ausu parti regie centum libras auri persolvat et quod invaserit /^{12a} monasterio in quadruplum reddat et hoc scriptum semper firmum maneat. Facta carta apud Xeniam IIII nonnis decembris in era M^a CC^a XV^a regnante domno Fernando Legionem /^{13a}, Estremadura, Galletia et in Austuriis.

Ego dominus Fernandus Dei gratia rex Hyspaniarum hoc scriptum quod fieri iussi proprio robore confirmo.

[1^a columna]

Petrus, sancte compostelane ecclesie, confirmat

[Roto] legionensis episcopus, confirmat.

Johannes, lucensis episcopus, confirmat.

Vitalis, salamantinus episcopus, confirmat.

Adefonsus [roto] episcopus, confirmat.

Beltranus, tudensis episcopus, confirmat.

Rabinatus, minduniensis episcopus, confirmat.

Fernandus, austoricensis episcopus, confirmat.

Villelmus, zemorensis episcopus, confirmat.

Petris, Civitatis episcopus, confirmat.

[2^a columna]

Velascus, comes in Limia, confirmat.

Comes Gomet in Transtamar confirmat.

Adefonsus, comes in Civitate et Salamantica, confirmat.

Gundissalvus, comes sine terra, confirmat.

Gundissalvus Orosii, regis maiordomus, confirmat.

Fernandus Guterrit, regis signiffer, confirmat.

Fernandus Pontii sine terra [roto]

Fernandus Vele in Austuriis [roto]

Fernandus Roderici in Benevento [roto]

Fernandus Arie de Castella [roto]

Johannes Arie in Castella [roto]

[Efixie coronada e selo con león con inscripción na banda: SIGLVM / DOM / INI: F / ERDIN / ANDI / REGIS / HYSP / ANIARUM]

Ego Bernardus, domini regis notarius, per manum propriam de Loi Archidiaconi cancellarii scribere mandavi et presens confirmo.

En 1180, o mesmo rei, doou aos monxes o beneficio de San Viçensso dos Villares, que son os Vilares de Parga.

1 de xullo de 1183. Rodrigo Pérez vendeu ao mosteiro a parte que tiña no lugar de Sandiño.

Ano 1186. Don Rodrigo Pérez e Suevo Pérez doaron a este mosteiro a parte que tiñan en Corbite e en San Cibrao.

14 de maio de 1189. Don Rodrigo Pelaez doou a este mosteiro a parte que tiña en Corbite e San Cibrao.

12 de xaneiro de 1202. Don Petrus Gimarez dona as súas herdades en Sacti Georgi, vilar de Freamile (Fremelle), Catele (Gatelle), vilar de Sancti Jacobi, etc. “Pedro Guimanez, a quen os monxes de Monfero acolleran e sustentado no mosteiro durante vinte anos, dona ao mesmo varias herdades”. Citado en Códice 259 B, folio 14-e. Na parte posterior do documento di: “Doazón de Pedro Gimarez en que dá ao mosteiro toda a facenda en Gatelle, no Villar de Santiago, en Vigo, en Marga e en tode O Buríz”.

Ano 1206. Rodrigo Pérez e outros fixeron doazón do termo de Corbite e de San Cibrao, en Buriz.

Ano 1207. Menendus Froyle de Gulfin fai doazón ao mosteiro de Monfero dunha herdade súa situada entre o río do lavadoiro de Vिलarebus (Villares) de Parrega (Parga) e a mamoa de Curviti (Corvite).

1 de xaneiro de 1209. Rodericus Roderici (Rodríguez) e María Roderici e o seu fillo Rodericus Petrit doan ao mosteiro de Monfero as súas herdades no val de Labrada.

25 de setembro de 1210. Don Nuño iohanes dá ao mosteiro de Monfero, por remedio da súa alma e por dous cabalos, as porcións que lle corresponden en herdades sitas en Ambroa, Viña, Gulfar e Santa María de Doreixa (Dureja) e o vilar de Curviti.

7 de novembro de 1211. Don Bermudo Froila doou a este mosteiro os casares de Lea, Corada, Marga, Gestoselo de Embaixo e de Arriba, o de Regén de Maio e o de Gatelle, todos os cales, di, están desde a Pigroa ata Paus do Conde.

Ano 1211. Iohanes Adefonso e os seus irmáns, Petrus Adefonso e Pelagius Adefonso, fan doazón ao abade don Xoán e ao mosteiro de Monfero de herdades que posúen en Laborata (Labrada), nos lugares de Lea, Edrada, Santiago de Labrada, Cece, Margá, Sandiño, Gesiarelo e Gatelle”.

Ano 1215. Acordo polo que Pedro García, miles de Ambrona, entrega ao mosteiro de Monfero e ao seu abade, Martín Ortoño, toda a herdade que tiña no termo do villar de Corbite e os monxes entréganlle un rocín valorado en setenta sólidos. Pedro García comprométese a cesar nas súas demandas, que viña exercendo diante dos monxes. Corbite está situado en termos da vila de Ovoriz (Buriz).

Ano 1215. Doazón de don Pedro García ao mosteiro de Monfero de varios bens en Ovorit (Buriz), en concreto o lugar de Corbite.

31 de marzo de 1216. Rodesicus Froyle e os seus irmáns, Petro, Menendo e Gundisalvo, fan doazón ao mosteiro de Monfero das herdades que teñen por parte da súa nai, Guntrude Guystrarez, en los villares de Corvite, en Buriz, e en San Cristóbal.

1 de xullo de 1223. O conde don Gonzalo Fernández doou a este mosteiro o lugar de Buriz con todas as súas pertenzas.

25 de decembro de 1229. Rodericus Garsie (García) de Ambroa dona ao mosteiro de Monfero a súa porción na herdade de Convite, en termos de Ovoriz (Buriz).

Ano 1230. Acordo entre o mosteiro de Monfero e Fernando Froile, polo que este pignora en trinta maravedís toda a súa herdade no Posto de Avellaneira (Abelería), a condición de que sexa considerado como un dos monxes no aproveitamento dos bens e froitos do mosteiro, así como dos sufraxios.

16 de maio de 1231. Don Pedro Obéquez doou a este mosteiro o lugar de Rosende.
Datos do documento:

1 de xullo de 1237. O conde don Gonzalo Fernández doou a este mosteiro a facenda que tiña entre a Mamoá de Corbite e Moscoso.

1 de novembro de 1240. Mariña Pelagio vendeu a este mosteiro unhas herdades no villar de Sandiño.

1 de novembro de 1241. Pelagius Roderici, fillo do Abad de Buyzay, vende ao mosteiro de Monfero e ao seu abade Pedro Eanes toda a súa herdade no Sandino (Buriz), e renuncia a reclamar los villares de Gia e Vigo pequeno a cambio de 10 soldos que en nome do mosteiro entregoulle Xoán Rodríguez, “mercator” do mesmo.

1 de novembro de 1241. Pelagio Gutiérrez doou a este mosteiro os lugares de Vilariño e Sandiño.

29 de novembro de 1241. Rodrigo Rodríguez, fillo de Rodrigo Ovéquiz de Aimir, dona ao mosteiro de Monfero e ao seu abade Pedro, o villar de Corvite e de Espiña, con todas as súas propiedades sitas en termo de Buriz e no villar de san Cristobo. Outorga tal doazón en agradecemento, por haber recibido do mosteiro en usufructoo vitalicio a cuarta parte de Avellaneda.

6 de decembro de 1244. Documento no que se contén o fallo de homes bos, nomeados para resolver o litixio promovido contra o mosteiro polos irmáns Petrus Beycham e Rodericus Vaqueyrus sobre uns bens nos lugares de Corbite e San Cebrián doados anteriormente polos pais dos dous litigantes. O laudo é favorable ao mosteiro de Monfero.

1 de decembro de 1247. Xoán Rodríguez, Pedro Rodríguez e María Rodríguez, ditos Armada, fillos de Rodrigo Armada, venderon a este mosteiro unha parte do lugar de Sandiño.

1 de agosto de 1248. María Domínguez doou a este mosteiro unha casa e unhas herdades.

Ano 1248. Don Pedro Rodríguez García de Ambrona (Ambroa), xunto cos seus fillos, vende e dona ao mosteiro de Monfero os bens que posúe en Corviti (Corbite) e en Canedo (en Xestoso) e en todo o couto do mosteiro, agás en Ecciesiola.

18 de agosto de 1257. Texto de lohane, bispo de Mondoñedo, a Laurentio, abade do mosteiro de Monfero, sobre as igrexas de Sanctum Petrum de Ovoriz (Buriz) e Sancta Mariam de Laborata.

“O 18 de agosto de 1257, don Xoán, bispo de Mondoñedo, e o seu cabido, doaron ao mosteiro as tres igrexas de San Pedro de Buriz, Santa María de Labrada e Santa María de Xestoso, todas elas situadas no devandito bispado e dentro dos termos do arcedianato de Montenegro, coa precisa obriga de congrua de sustentación aos que servisenas. O resto das rendas que se orixinasen pertencerían ao mosteiro, que sería dono e señor das devanditas igrexas, percibindo todas as derechuras, como son os ingresos por funerais, lutuosas dos feligreses e aínda do mesmo vicario que a administraba, e os décimos menores e maiores”.

Era abade don Lourenzo (1256-1267). Don Xoán, bispo de Mondoñedo, foino entre 1248-1261.

7 de marzo de 1260. (1160). O conde don Alvaro Rodríguez e a infanta dona Sancha Fernández, a súa muller, doaron a este mosteiro algúns lugares en Labrada e Buriz e noméanse outros, como son, o lugar de Labrada, o de Sala (Saa), o de Riotorto, o de Villariño, Graña e Codeso. El di que doounos e o rei don Fernando concedeunos.

8 de agosto de 1261. Compromiso entre D. Pedro Fernández Pardo e D. Lorenzo, abade de Monfero, sobre a propiedade e aproveitamento dos lugares de Carracedo de Calvo, Barreyros, villar de Gulfar e villar de Porrinos.

24 de xaneiro de 1280. Pedro Fernández e Johan Fernández, escudeiros, por amor de Deus e polas súas almas, renuncian a todas as demandas que puidesen facer sobre os bens que tiñan desde a mamoa de Corvite ata o mosteiro de Monfero.
15 de maio de 1280. Johan Macheaam (Xoán Machado) dona ao mosteiro de Monfero unha herdade no villar de don Syndino.

3 de xullo de 1281. María Martínez doou a ese mosteiro toda a facenda que tiña desde a Mamoa de Corbite ata Moncoso.

Era 1328. 17 de xaneiro de 1290. Información que fan os homes bos nun preito sollado entre Johan Rodriguiz e o mosteiro de Monfero sobre a propiedade duns bens en villar de Gia.

5 de setembro de 1291. Johan Fernández, crego de Ovoriz (Buriz), e outros, declaran que labran polo mosteiro de Monfero as herdades do villar de don Sindino (Sandiño).

16 de xullo de 1293. Certos veciños dos Carrís, Saa, Río Torto, Giae, Vilarino, Ascuso e outros lugares da parroquia de San Pedro de Buriz recoñecen o señorío do mosteiro de Monfero sobre os casales en que viven e as herdades que están labrando.

24 de agosto de 1299. O mosteiro de Monfero e certos veciños de los Villares nomean xuíces árbitros que definan se o décimo de Aveleira ten que pagarse na igrexa de Buriz, pertencente a Monfero, ou non, e que determinen os límites da parroquia de Buriz. Para iso han de reunirse en Aveleira o último domingo de agosto.

15 de abril de 1305. Resolución de homes bos nunha demanda que facían ao mosteiro Miguel da Veiga e a súa muller, sobre unha leira sita en Don Sindino. Os homes bos declaran que a herdade litigada pertence ao mosteiro e que este dará á outra parte, por días de vida, media 'taega' de pan pola medida de Ovoriz (Buriz).

28 de maio de 1306. Diante do notario, nos cotos de Monfero, don Fernán Pérez e as testemuñas que se citan: os veciños de Villares de Parga, Fernán Yáñez, Xoán Vaqueiro, fillo de Marina Leda, e outro Xoán Vaqueiro, fillo de Sancha Yáñez, demandan a Xoán Miguélez de Ovoriz (Buriz) un terreo que este posúe polo mosteiro de Monfero. Os demandantes acordan a terse ao que declare baixo xuramento o mencionado Xoán Miguélez. Esta xura diante dos Santos Evanxeos e declara que tivo e considerou sempre ese terreo como propiedade do mosteiro. O notario fai constar esta declaración e estende o documento a petición do abade don Pedro Peláez.

3 de maio de 1330, Miguel Pérez vendeu a este mosteiro certas herdades.

27 de xullo de 1349. Preito promovido diante do meiriño de Parga, entre o mosteiro de Monfero, o seu abade frei Rodrigo Eanes, dunha parte, e Affonso Eanes e outros coherederos, da outra, sobre as herdades situadas na Mamoa de Bostelo e porto de Lea. De acordo co meiriño, as partes encomendan a súa resolución a homes bos. Estes declaran que ditas herdades corresponden aos herdeiros mencionados e lles propoñen que, por amor de Deus e remedio das súas almas, doen ao mosteiro a metade das herdades sobre as que litigaban, e así fano.

8 de outubro de 1356. Preito sollado diante do xuíz de Monfero, don Pedro García, polo abade don Pedro Martínez contra Martín Fernández do Castro, alcalde de Parga, e os veciños de San Vicente de los Villares, Fernán Pérez de Nandulfe e outros, por haber limitado sen o seu consentimento o villar de Boustelo, pertencente ao mosteiro. Ningún dos demandados acode ás citacións do xuíz, e este, asesorado por letrados e recibida a proba do seu dereito, presentada polo abade, sentencia que o villar litigado corresponde pleno xure ao mosteiro.

18 de agosto de 1385. Frei Martín Fernández, no seu nome e no da súa muller e fillos, dona ao mosteiro de Monfero, polas súas almas e a de Fernán Miguélez, todas as

herdades que posúe na feligresía de San Pedro de Ovoriz.
17 de novembro de 1388.

Regesta: Frei Martín Fernández dos Vilares, terciario de San Francisco, e os seus fillos e sobriños, doan ao mosteiro de Monfero todas as súas herdades de labradío e montes, que teñen na feligresía de San Pedro de Ovoriz.
22 de xullo de 1407. Litixio entre frei Xoán Lorenzo, abade de Monfero, e frei Xoán, procurador do mosteiro, dunha parte, e Pedro Agosto de Requeixo, morador na feligresía de San Vicente dos Villares, e Afonso Yáñez da Cova, procuradores dos herdeiros do monte de Gestoselo, feligresía de San Pedro del Buriz. Designan fiadores e nomean homes bos, comprometéndose a aceptar o seu fallo.
29 de xullo de 1407. Os homes bos nomeados no anterior documento sinalan as porcións que corresponden a cada unha das partes na monte de Gestoselo, sinalando detidamente súas deslindes.

17 de agosto de 1412. Afonso Lorenzo e a súa muller Inés Fernández recoñecen que seu casal e lugar de Avelleira, feligresía de San Pedro del Buriz, no que había morado Pedro Falcón, pertence ao mosteiro, por quen lévano, obrigándose a pagar cada ano “un porco cevado e carneyros e manteiga e serviços” e o que é costume dar.

Ano 1493. Fernán de Graña fixo renuncia no mosteiro dos décimos da capellanía de Buriz, que lle había aforado o mosteiro para que este usase deles como fose a súa vontade.

20 de agosto de 1495. Monfero. Demarcación do límite do mosteiro de Santa María de Monfero coa feligresía de San Martín de Belesar pola parte do couto de O Buriz, propiedade do mosteiro. Era abade frei Saiome (Jácome).

23 de marzo de 1507.

Regesta: O xuíz do couto de Monfero, Diego García de Buriz, fixo protesta perante Xoán Paz, vicario do arcedianato de Montenegro, para que alzase as censuras aos veciños da feligresía de Buriz, dicindo que esta igrexa, así como as outras que o mosteiro tiña no bispado de Mondoñedo, estaban exentas de pagar servizos e pedidos ao bispo ou aos seus factores e que os capeláns destas igrexas eran postos polo mosteiro.

11 de xullo de 1507. O mosteiro presentou a capellanía de Buriz en Francisco de Finojedo, crego, a cal se achaba vacante por morte de Martín, crego, último posuidor, e nela sinálalle congrua o mosteiro.

15 de xuño de 1547. Traslado notarial (de 1628) dun documento no que se di que, diante dos xuíces dos veros valores, compareceu Fr. Diego de Porras, abade do mosteiro de Monfero, en orde á declaración das rendas que dito mosteiro percibirá en territorio do bispado de Mondoñedo. Presentou un memorial no que figuraba o que percibía en Xestoso, Santa María de Labrada, San Pedro de Buriz, en terras de Parga, Vilalba e Santa Marta (unha granxa de viñas). Exponse todo con moito detalle. Documento nº 3520, páxina 759, do libro “Catálogo da documentación do arquivo catedralicio”, Mondoñedo, século XVI, por Enrique Cal Pardo. Ano 1992. Este mesmo documento vén referenciado en documento sobre Buriz, anos 1141-1727 da RAG, Fondo Murguía, co seguinte texto: “*O Pai predicador, frei Diego de Porras, abade que era á ocasión do mosteiro de Monfero, presentou seu memorial xurado do que tenia dito mosteiro dentro do referido bispado de Mondoñedo, que era o seguinte: a propiedade das feligresías de Santa María de Xestoso, Santa María de Labrada e San Pedro de Buriz eran deste mosteiro, e que os veciños delas pagábanlle o cuarto uns e outros o quinto, por razón de foro, e que, xuntamente, tiñan todos os décimos maiores e menores das devanditas tres feligresías e que aos capeláns que administraban os santos sacramentos aos feligreses delas dáballes a cada un, polo traballo, dez fanegas de centeo nalgúns casares e a metade dos décimos menores de ofrendas derechuras. Os*”

xuíces nomeados polo bispo e cabido de Mondoñedo fixeron información para saber se o devandito memorial era certo e o acharon verdadeiro. Desde entón, o mosteiro paga o subsidio e excusado polas referidas tres igrexas”.

Ano 1547. O bispo de Mondoñedo e o seu cabido nomearon xuíces para a liquidación de todas as igrexas e rendas eclesiásticas que había dentro do devandito bispado, segundo se lle mandaba por real Instrución, para, segundo eles, repartir o subsidio e excusado.

O mesmo ano de 1547 o arcediano de Montenegro presentou diante dos devanditos xuíces un memorial xurado de todo canto tiña no devandito bispado, no que, entre outras cousas, di que a igrexa de Santa María de Xestoso, Santa María de Labrada e San Pedro de Buriz, ou o abade do mosteiro de Monfero, que leva todos os décimos, débelle pagar e paga cada ano, dez fanegas de centeo por cada unha das tres feligresías.

Ano 1575. O mosteiro di que desde tempo inmemorial a esta parte está na posesión de presentar o Beneficio de San Pedro de Buriz e, por esta razón, preséntao en Gonzalo Vázquez, por ascenso de Andrés de Gaioso, último posuidor.

Ano 1577. O mosteiro arrendou a Gonzalo Vázquez as oblatas e ofrendas do beneficio de San Pedro de Buriz polos días da súa vida e non máis, coa condición de que pagase cada ano a este mosteiro fanega e media do centeo.

26 de agosto de 1613. O mosteiro e o licenciado Amaro Pardo, cura e reitor da igrexa de Buriz, din que o mosteiro como patrón e presentero da sinecura e concura da devandita feligresía e que percibe todos os décimos maiores e menores e máis anexo á devandita feligresía, por cuxa causa dan congrua suficiente ao reitor que administra os santos sacramentos na devandita feligresía, en cuxa atención o mosteiro sinaloulle congrua. Esta redúcese a que o devandito Amaro Pardo levase os cuartos e quintos que ao mosteiro pagaban tres lugares da devandita feligresía, por máis danlle por razón de congrua a metade dos décimos menores, xuntamente as oblatas, ofrendas e iglesario e isto só polo tempo que fose cura e reitor da dita igrexa.

Ano 1696. Por parte do mosteiro fíxose sinalamento de congrua, distinta á establecida o 26 de agosto de 1613, a don Antonio Rouco e Luaces, unha que foi de Buriz e a estar e pasar por ela obrígoulle o provisor de Mondoñedo no ano de 1700. por querer introducirse a percibir máis do que se lle sinalara.

Ano 1702. Narración dos feitos ocorridos no ano 1702, en que os veciños de Labrada e Buriz revélanse contra o mosteiro de Monfero, negándose a pagar o que correspondíalles en concepto de foros. Producíronse diversos tumultos e altercados, atentados contra os monxes e encierros ás autoridades, que intentaron cobrarlles en nome do mosteiro. Produciuse un preito cuxa sentenza non foi do agrado do mosteiro. Termina o preito coa confirmación dos privilexios e demais dereitos do mosteiro o 11-3-1747, desde o Bo Retiro, polo rei Fernando VI, o cal volve a ser confirmado por Real Cédula de Carlos IV o 14-9-1802.

17 de xaneiro de 1727. O pai abade e monxes do mosteiro de Monfero, na presentación que fan do Beneficio de Buriz, din que o beneficio curado de San Pedro de Buriz áchase vaco desde o mes de marzo do pasado ano de 1726 por morte do licenciado don Antonio Rouco de Luaces, última cura que del foi, cuxo Beneficio é de presentación eclesiástica e a este mosteiro e á súa comunidade tócalles presentar un sacerdote benemérito que adminístreo todas as veces e cando acontece vacar nos meses de marzo, xuño, setembro e decembro do ano e que habendo acontecido a morte de don Antonio Rouco, do que queda feito mención, e declarado por vaco polo Ordinario do devandito Bispado, se puxo a concurso, ao cal dito Beneficio foise opoñendo don Antonio Cortés, entre outros, e, de sentenciado o preito, se admitiulle a exame e se aproboulle, de cuxa aprobación, en virtude de auto dado polo Provisor, librouse

testemuño para que máis ben constase aos outorgantes, en cuxa vista usando do seu dereito pola que nomean cura do referido Beneficio a don Antonio Cortés, do cal fan nominación en forma segundo lles compete, piden e suplican ao Ilustrísimo Sr. Bispo e a seu Provisor sírvanse terlle por escollido e, en vista deste nomeamento, librarlle título e máis recaudos concernentes ao curato. Dez días despois, o 27-1-1727, o mosteiro deu congrua do devandito don Antonio Cortés, distinta á das súas antecesores, pois se danlle 26 fanegas de centeo e 6 de mijo, maila metade dos décimos menores, agás o liño, pois este o reserva todo para si o mosteiro, máis dálle, a pé de altar, oblatas e iglesario, e isto só polos días da súa vida e non máis.

28 de agosto de 1800. Testemuño da confirmación dos privilexios que lle foron outorgados ao mosteiro de Santa María de Monfero diante do rei Fernando VI. 17 demarzo de 1818. Documento dirixido ás señores da Xunta de Contribución do Partido de Monfero, en contra do mosteiro e en defensa das labradores das parroquias de Santa María de Xestoso, San Pedro de Buriz e Santa María de Labrada, sobre a contribución a pagar en función das rendas obtida

c. A Granxa-Priorado dos Carrís

Tanto no Priorado de Labrada como na Granxa de O Buriz os monxes de Monfero tiñan unha casa de rendas na que, a temporadas, vivía un monxe ou lego para recoller os froitos e levalos en carros para a casa principal de Monfero. As casas, das que non se conservan ningún restos, estaban xunto a Igrexa do Buríz, no barrio da Graña; e en Labrada, igualmente xunto á Igrexa, na chamada casa da Granxavella.

A abundancia económica e de persoal que ten o mosteiro a comezos do século XVIII, xunto coa distancia destas terras con respecto á casa matriz, fai que os monxes pensen nunha presenza mais real que controle o cultivo das terras e a percepción de foros e rendas. Por iso, o abade Atanasio Velázquez, manda edificar, polos anos de 1606 a 1608, un pequeno mosteiro no lugar do Carrís. Sabemos que tiña 30 varas de fronte por 30 de fondo, un pequeno claustro cun pozo no medio e unha capela, exenta do edificio. No inventario do Catastro do Marqués da Ensenada, do ano 1752, descríbese o Priorado da Granxa do seguinte xeito: “Una casa de un alto, situada en os Carrís, tiene treinta varas de frente y los mismo de fondo”.

Foto capela

A hora do despido tamén chegou o pequeno convento da Granxa. Os bens foron adquiridos por D. José Sors e quedou aberta ao culto a capela, encargouse do culto e do arrendamento dos bens D. Manuel Antonio Teijido, nacido no barrio de Xestoso desta parroquia de Buríz. Alí viviu o tal D. Manuel ata o ano de 1866 en que faleceu aos 65 anos de idade. Vivía en compañía de Isabel de Jove, quen tiña un fillo. A súa partida de defunción fornécenos os seguintes datos: *“En 4 de noviembre de 1866 murió de una fiebre don Manuel Antonio Teijeiro, presbítero de edad de sesenta y cinco años, natural y vecino de esta parroquia de san Pedro de Buríz, correspondiente a la provincia de Lugo, obispado de Mondoñedo, recibió el santo Sacramento de la Penitencia, y el día seis del citado mes y año se dió sepultura eclesiástica a su cadáver dentro del cementerio de esta parroquia, asistiendo a sus funciones de entierro y honras quince señores sacerdotes, que le mando llamar su criada Isabel de Jove mediante no hizo disposición alguna, así mismo mando aplicar ppor su anima cien misas por una sola vez, de limosna a los pobres 120 reales, ofrendó por su alma según costumbre, (un carnero, un ferrado de centeno, uno de trigo y una cántara de vino) no dejó obra pía ni aniversario alguno, siendo su cumplidora la citada Isabel. Fdo. Martín García”.*

Isabel de Jove quedou no mosteiro en compañía do seu fillo Antonio de Jove Morado, casado con Antonia Paz García. Isabel faleceu tamén na Granxa o día 22 de xuño de 1881 á idade de 70 anos. O caseiro Antonio de Jove tamén morreu na Granxa o 31 de maio de 1913, aos 73 anos de idade. Deixa catro fillos que son os seguintes: Isabel, casada en Labrada con Bernardo Carballeira, Benito Casado na Granxa con Mª Antonia Paz, remedios monxa nun convento de Francia e David, emigado en Buenos Aires. Con estes datos resulta doado chegar ata a actual situación da Granxa dos Carrís.

Unha noticia acerca dos últimos días do edificio do Priorado dos Carrís témola no dato de que José Barreiro Quintillán, de 13 anos de idade, morreu desfacendo no Priorado da Granxa dos Carrís o 11 de xullo de 1894. Viñera cunha cadrilla de canteiros de Forcarei (Pontevedra) de onde era nativo. O xefe de tal cadrilla era Xosé Balseiro, veciño de Forcarei. Se ve que utilizaban as canterías do mosteiro para ir facendo outras casas, que sabemos foron feitas por canteiros de Pontevedra que traballaron nesta bisbarra.

Na actualidade consérvase a capela, de estilo barroco, cunha bóveda de sillería de medio punto e unha fermosa espadana. Tamén se conservan uns arcos en ruína que pertenceron á parede sur da casa prioral; a pedra que quedaba sirveu para facer a casa dos actuais propietarios, descendentes de Isabel de Jove.

d. Desacordos entre os monxes e os parroquianos

Os desacordos entre os veciños e o mosteiro foron constantes por mor do cobro das rendas. Vemos algúns casos particulares no rexesto da documentación que publicamos neste mesmo libro. Pero, sen dúbida, o caso máis notable foron os feitos ocorridos no ano 1702, en que os veciños de Labrada e Buriz revélanse contra o mosteiro de Monfero, negándose a pagar o que lles correspondía en concepto de foros. Producíronse diversos tumultos e altercados, atentados contra os monxes que pediron axuda as autoridades provinciais de Betanzos, pero que foron agrados e encerrados por que intentar cobrarlles as rendas en nome do mosteiro. Despois de diversos actos de violencia física, produciuse un preito cuxa sentenza non foi do agrado do mosteiro, que a recurriu. Deste xeito remata o preito coa confirmación dos privilexios e demais dereitos do mosteiro o 11-3-1747, desde o Buen Retiro, polo rei Fernando VI, o cal volve a ser confirmado por Real Cédula de Carlos IV o 14-9-1802. Como vemos é unha liorta que dura un século.

Á morte de D. Antonio M. Cortés, os monxes nomean a D. Xosé Martínez, patrimonialista de Buriz e logo a Martín Tejjido.

O Provisor de Mondoñedo está de acordo que se saque a concurso a parroquia, pero que sexa o cabido quen propoña a terna, da cal han de nomear e elixir os monxes. Os monxes reiteráronse na súa elección de vicario, sen atender a dúas ternas consecutivas presentadas en 1761. O Cabido apela á Coroa para que provea, ao que a Real Cámara contesta o 23 de Abril de 1762.

O 22 de Marzo de 1766 o provisor de Mondoñedo acepta que a parroquia sexa rexida por un vicario perpetuo do Mosteiro de Monfero, a elixir da terna proposta polo Abade e os monxes do devandito Mosteiro.

Contra o devandito auto apelan o Deán e Cabido de Mondoñedo ao tribunal Metropolitano de Santiago, que confirma a sentenza do ordinario de Mondoñedo. O Deán e Cabido apelan á Nunciatura quedando en suspenso ata o 22 de maio de 1797, en que o Abade de Monfero pide á Rota confirme as dúas sentenzas anteriores e poder así nomear vicarios sen someterse ao exame sinodal do bispo mindoniense.

O 22 de xaneiro de 1799 os auditores da Rota ditan sentenza aprobando a do tribunal Metropolitano.

O 18 de marzo de 1799 os veciños da parroquia elevan unha protesta polo feito de nomear vicario a un monxe, reclaman un cura que resida na casa rectoral dest parroquia, xa que a devandita freguesía sempre foi rexida por un clérigo secular, representando aos veciños Josef de Seixas, da casa das Teixoeiras, dito preito durou todo o ano 1799 e 1800, dado que o Abade non cede nin os fregueses representados por Pedro Pompelo e Castrillon. O preito segue sin resolver o 25 de febreiro de 1817 segundo afirma o provisor de Mondoñedo. En parte a culpa é do procurador Pedro Pompelo, defensor dos veciños, que se pasou aos monxes.

O 28 de novembro de 1817, reúnense os monxes para nomear vicario a Martin Teixido que era administrador da parroquia durante o preito. Sendo Abade Lorenzo de la Sierra e Pradairo. Martín Teixido, despois de ter o nomeamento dos monxes, pide colación ao bispo de Mondoñedo aínda que teña que examinarse, co que remata o devandito preito despois de 57 anos.

En xaneiro de 1857 publícanse os edictos de provisión da parroquia por levar longos anos vacante, faino o provisor, sede vacante, D. Ramón Francisco Caamaño.

Nesta data era ecónomo desta o presbítero D. Martín García. Dise que o devandito curato é de libre colación por ser suprimido o Mosteiro de Monfero, pertencendo a presentación para o devandito curato á Coroa. Así o fai Isabel II, Raíña de España na persoa de D. Martín García, que faleceu o 4 de febreiro de 1870.

O Rei Afonso XII, por presentación do Bispo de Mondoñedo, nomea o 10 de novembro a Andrés Pérez do Barro expide, o nomeamento Juan Manuel de Piñera, Vicario Capitular en Sede Vacante.

e. A Desamortización

En 1842, coas leis de Desamortización, os bens da Igrexa, e do clero secular e regular, foron intervidos pola facenda Pública que pasou a dispoñer delas e a poñelas posteriormente en venda. Coa Desamortización a igrexa de O Buríz quedou sen o patrimonio que constituía o igrexario. non lle quedou absolutamente nada. Os bens que Monfero tiña no Buriz e Labrada Foron comprados á facenda Pública por Xosé Sors, veciño de A Coruña, o 12 de agosto de 1846, quen percibiu, a partir de ese intre todas as rentas que os veciños pagaban ao suprimido mosteiro de Monfero. O tal Sr. Sors, o 28 de Marzo de 1954, contratou a Matias Marcos Díaz e Xosé de Rosende para que lle cobrasen as súas rentas aos foreiros de Labrada e Buriz respectivamente. Tal documento reproducímolo no apéndice deste libro. Así mesmo, o 30 de marzo de 1854 véndelle a Xosé Rosende unha boa parte do Igresario da parroquia de Buriz a Xosé Rosende. Outra parte adquiriuna a familia de Coira do Vilariño, de onde era natural o cura párroco. O inventario de ditos bens atópamolo feito por D. Martín García a pedido do bispo de Mondoñedo, documentos que publicamos noutro lugar deste traballo.

f. Sete barrios de O Buríz pasan a Labrada

A configuración da diocese mindoniense pasou por diversas etapas e, polo tanto, con diversos cambios na súa demarcación e as súas parroquias. A última gran reforma foi feita polo bispo D. Manuel Fernández de Castro, levada a termo na última década do século XX. Non foi tarefa fácil crear novas parroquias, unir algunhas ou simplemente cambiarlles de categoría. Un dos cambios plantexados naquelas datas foi a segregación dalgúns barrios do Buría para unilos a Santa María de Labrada, xa que estaban moito

mais cerca daquela igrexa que da de O Buríz. Nin o cura, D. Andrés Pérez do Barro, nin os seus fregreses se querían separar. Entón houbo un acordo verbal entre eles e comunicaron o bispado mindoniense o desexo de permanecer tal como estaban ata a morte do actual párroco. Falecido D. Andrés en outubro de 1919, o 19 de novembro xa o bispo deu o Decreto de segregación. Tal situación produciuse na vacante, antes de nomear novo cura de O Buríz, para evitar calquer tipo de reclamación. Podemos resumir a situación de como quedou, ata hoxe, a configuración da parroquia de O Buriz. O texto, traducido ao galego, é do tenor seguinte:

1º Que no chamado "Libro de Fabrica" desta parroquia, que comeza no ano 1910, nos folios 23r-29r, atópase o Decreto do Bispo mindoniense D. Xoán Xosé Solís e Fernández segregando uns barrios dá devandita parroquia de O Buríz para agregalos a parroquia de Santa María de Labrada, naquel intre pertencente o concello de Trasparga, arciprestado de Parga, diocese de Mondoñedo, provincia de Lugo.

2º Que os barrios sinalados no Decreto episcopal son os seguintes: Galiñeiro, Estremil, Pradobello, Rodeiro, Granxa, Súa e Toxiño.

3º Que ditos barrios contaban con 20 veciños a día 14 de novembro de 1919, data do decreto dá segregación dos mesmos da parroquia de O Buríz.

4º Que na parte dispositiva de dito Decreto dise textualmente: "Ordenamos e mandamos ao Sr. Cura Párroco de Vilares de Parga, Arcipreste do Partido, e aos de Santa María de Labrada e San Pedro do Val de Xestoso que inmediatamente e de común acordo procedan á fixación dos límites territoriais de ambas as dúas parroquias nos devanditos lugares, consignando o resultado en acta subscripta por estes, que a Nos remitirán para a súa aprobación e unión a este expediente".

5º Que no folio 27 do mesmo libro consignase a acta de deslinde tal como foi enviada o Bispado de Mondoñedo. Di textualmente:

"Don Antonio Paz Vázquez, Cura Encargado de San Pedro de Buriz.

Certifico: que á Secretaria de Cámara de Mondoñedo, foi remitida a acta que a continuación se pon e di: "Na parroquia de Santa María de Labrada, arciprestado de Parga, diocese de Mondoñedo, a once de Decembro de mil novecentos dezanove, ao efecto de fixar os límites territoriais desta parroquia e da de San Pedro de Buriz, por segregarse desta, agregándose a aquela os veciños de Galiñeiro, Estremil, Pradobello, Rodeiro, Granxa, Súa e Tojiño, segundo o disposto polo Excmo. e Rvdmo. Sr. Bispo diocesano Dr. D. Xoán Xosé Solís e Fernández, no seu auto definitivo, ditado e firmado o catorce do próximo pasado Novembro, reunidos D. Manuel Grueiro López, párroco da referida de Santa María de Labrada, Don Amador Paz García, párroco de San Pedro do Val de Xestoso, co Arcipreste do partido Don Ramón López Otero párroco de San Vicente de Vilares de Parga, acordaron: Que o territorio en que se achán incluídos os vinte veciños dos barrios mencionados, agregados ultimamente a Labrada, se entenda separado a partir deste momento da parroquia de San Pedro de O Buríz a que pertencían segundo a nova linea divisoria, trazada para ambas as dúas parroquias; a cal estimouse como demarcadora a que saíndo dende a ponte que chaman das Amarelas e pasando por xunto ao muiño e fonte do Grueiro, que tocan ao seu lado esquerdo; vai ao cruceiro do Toxiño; e de aquí seguindo o seu curso recto pola ponte e Pena que nomean das Grallas, ata rematar co límite da parroquia de san Vicente de Vilares, preto da ponte, vulgo do Rei.

Finalmente, que a parroquia de Santa María de Labrada, coa nova agregación canónica dos barrios mencionados estende a súa xurisdición ata limitar co que antes limitaba a de Buriz polo territorio segregado, a saber, polo Oeste co Val Xestoso, Sur-Oeste Cambas e os Vilares, Sur-Leste e Leste con Buriz pola nova demarcación.

Co cal se da por rematada a reunión, da cal se levanta a presente acta, que asinada polos Párrocos e Arcipreste se remite orixinal á Secretaría de Cámara do Bispado aos efectos convenientes. Ramón López.-Manuel Grueiro López.- Amador Paz García.- Hai as respectivas rúbricas e un selo que di. "Arciprestado de Parga". E para que conste asínoo. Antonio Paz (Rubricado)".